

การจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

SUSTAINABLE ECONOMIC MANAGEMENT: A CASE STUDY
OF COMMUNITY ENTERPRISE OF MAHASAWAT
AGRICULTURAL HOUSEWIFE GROUP, PHUTTHAMONTHON DISTRICT,
NAKHONPATHOM PROVINCE

เพ็ญศรี ชิรินัง^{1*} อรุณ รักธรรม² และ สมพร เพ็ญจันทร์³

Pensri Chirinang^{1*}, Arun Raktham² and Somporn Fuangchan³

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*,2,3}

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Bangkok, Thailand^{1*,2,3}

pensri.chi@rmutr.ac.th^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ และ 2) ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับตำบล ระดับหมู่บ้านและชุมชน และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ จำนวนทั้งสิ้น 14 คน แล้วทำการวิเคราะห์ตีความแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผน ให้หลักการการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดองค์การ พบว่ามีการจัดโครงสร้างในการบริหารงาน และมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับใช้ในหมู่สมาชิก พบว่าผู้นำเน้นบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และด้านการควบคุม พบว่ามีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และมีบุคคลภายนอกจากหน่วยงานรัฐเข้ามาตรวจสอบ และ 2) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ (1) การค้นหา

ศักยภาพ บริบท ภูมิปัญญา ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและวิสาหกิจชุมชน (2) การพัฒนาการบริหาร (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (4) การพัฒนาการตลาดและกิจกรรม และ (5) การพัฒนาเครือข่าย

คำสำคัญ: การจัดการ วิสาหกิจชุมชน ความยั่งยืน

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the management of the community enterprise of Mahasawat Agricultural Housewife Group and 2) to study appropriate approaches to sustainable economic management of Mahasawat Agricultural Housewife Group. The qualitative research methodology was utilized by the data obtained from related documents, Data was collected by observation and in-depth interviews with key informants from related organizations at the district level, village and community level, and members of Mahasawat Agricultural Housewife Group; 14 people, and analyze the interpretation analytic induction.

The research found that 1) according to the management of the community enterprise in planning, they used principle of community participation, organizing, management structure and there are rules and regulations to apply among members ; in leading, the administration structure of good governance and in controlling, accounting for income – expenditure and government agencies checking and 2) the appropriate approaches to sustainable economic management consisted of 5 approaches; (1) to finding the potential, context, wisdom, and basic information of the community and the community enterprise; (2) administration development; (3) the product development; (4) market and activities administration and (5) the network development.

Keywords: management, community enterprise, sustainable

บทนำ

แนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองในชนบท เป็นกระแสในสังคมไทยครั้งแรกภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 โดยมีหลักคิดและ

แนวทางในการปฏิบัติคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก อาทิเช่น 1) การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนชนบท 2) การให้ความสำคัญกับการผลิตในภาคการเกษตร 3) การเน้นความพอเพียงและ

การพยายามพึ่งตนเอง เพื่อลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกต่าง ๆ 4) การใช้ศักยภาพทางด้านต่าง ๆ ของตนเองหรือที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นหลัก 5) การเน้นกิจกรรมการผลิต มากกว่าการซื้อขาย แลกเปลี่ยน และ 6) มีการนำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการเพื่อการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ เศรษฐกิจชุมชนเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจชุมชนที่เน้นการจัดการเงินเพื่อเป้าหมายให้ได้กำไรในเชิงธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งกำไรอาจไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประกอบกิจการของชุมชน ทั้งนี้เพราะทุนของชุมชนจะรวมทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งบางอย่างอาจยังพัฒนาไม่เต็มศักยภาพ เช่น ทุนธรรมชาติ ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ความไว้วางใจ ความเป็นญาติพี่น้องของผู้คนในชุมชน เป็นต้น การจัดการทุนเหล่านี้ต้องจัดการโดยเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนมาผสมผสานกับความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีความแตกต่างและมีนวัตกรรมที่เหมาะสม ไม่ใช่การเลียนแบบ มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาตนเองของชุมชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Education, Ministry, 2002)

การดำเนินกิจกรรมของเศรษฐกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน จึงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เน้นความสัมพันธ์ในท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น จึงสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนบุคคล และการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของระบบ

เศรษฐกิจแบบเสรีโดยทั่วไป ที่เน้นการแข่งขันและผลตอบแทนสูงสุดส่วนบุคคลเป็นสำคัญ นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมของเศรษฐกิจชุมชน มีความสำคัญในแง่ของการดำเนินการที่ง่ายกว่า เพราะจากแนวทางในการพัฒนาของรัฐบาลที่ผ่านมามักจะดำเนินแบบข้างบนลงสู่ข้างล่าง คือ จากหน่วยงานของทางราชการ หรือการวางแผนจากส่วนกลาง ไปสู่ข้างล่าง คือ ภาคประชาชน ซึ่งในเชิงทฤษฎี การพัฒนาในแนวทางนี้มักจะไม่ค่อยเหมาะสมและประสบความสำเร็จได้ยาก แต่เศรษฐกิจชุมชนจะเป็นการดำเนินการแบบข้างล่างขึ้นสู่ข้างบน จึงเป็นการดำเนินการที่ง่ายกว่า นอกจากนี้ยังมีโอกาสสำเร็จสูงกว่า เพราะปัจจัยในการพัฒนาต่าง ๆ มีอยู่ในท้องถิ่นและความร่วมมือจากคนในท้องถิ่นเอง เพราะการวางแผนจากส่วนกลาง น่าจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพของท้องถิ่น และทุนของชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ น้อยกว่านอกจากนี้การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ยังมีจุดแข็งที่เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการประสบความสำเร็จ ในการพัฒนา 4 ด้าน คือ 1) คนในชุมชนท้องถิ่นจะมีจิตสำนึกร่วมกัน เพราะเป็นคนในชุมชนเดียวกัน มีความเป็นมาและดำรงอยู่ด้วยกัน 2) มีความเอื้ออาทรและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพราะเป็นเอกลักษณ์ของสังคมในท้องถิ่นอยู่แล้ว ดังนั้นการดำเนินการใด ๆ ในชุมชนจึงประสบความสำเร็จได้ง่าย 3) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลเป็นไปตามธรรมชาติและด้วยความสมัครใจ เพราะไม่ใช่มาจากบังคับหรือสั่งการ และ 4) การบริหารจัดการง่ายกว่า เพราะเริ่มจากพื้นที่ชุมชนที่มีคนไม่มากนัก การบริหาร

จัดการจึงง่ายกว่า และถ้าพื้นที่หนึ่งประสบความสำเร็จ จะเกิดการกระจายหลักการและแนวคิดออกไป (Office of the National Economic and Social Development Board, Prime Minister's Office, 2012)

จากการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาล ก่อให้เกิดการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านของชุมชนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม ได้มีการรวมตัวเพื่อเข้ารับการอบรมโครงการต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยกลุ่มแม่บ้านได้รวมตัวและก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2520 และมีการพัฒนากลุ่มและผลิตภัณฑ์มาถึงปัจจุบัน ซึ่งได้รับการคัดสรรสุดยอด "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" ของจังหวัดนครปฐม และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ได้เข้าจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2549

ภาพรวมของกรณีศึกษาในครั้งนี้ จะเน้นไปที่ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ซึ่งได้รวมตัวและก่อตั้งเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2520 จากการรวมตัวของสมาชิกในหมู่บ้านจำนวน 20 คน โดยมีนางปราณี สวัสดิ์แดง เป็นประธาน เริ่มจากการแปรรูป ก๋วยเตี๋ยวเคลือบซ็อกโกแลต แต่ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงได้เปลี่ยนไปแปรรูปผลผลิตเกษตร ตามฤดูกาล ได้แก่ ผลไม้หยี ซึ่งได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดนครปฐม ทางกลุ่มแม่บ้านยังได้เข้าร่วมโครงการ Think Earth รมรงค์ฯ จัดโรคขาดสารไอโอดีน ในการผลิตไข่เค็ม

เสริมไอโอดีน ส่วนผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มแม่บ้านได้รับการส่งเสริมและอบรมจากสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินในการแปรรูปข้าว โดยนำข้าวหอมมะลิซ้อมมือมาทำเป็นแผ่นข้าวตัง ซึ่งได้รับการคัดสรรสุดยอด "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" ของจังหวัดนครปฐมเช่นเดียวกัน และได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่น 5 ดาว ระดับประเทศประจำปี 2547 ประเภทอาหารตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังได้รับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 3 ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ข้าวตังถือเป็นผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม และได้นำไปจำหน่าย ณ ประเทศเยอรมัน โดยกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานที่สนับสนุน ในปัจจุบันทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ได้มีจำนวนแม่บ้าน 33 คน มียอดขายในปี 2547 เฉพาะผลิตภัณฑ์ ข้าวตังซ้อมมือเฉลี่ยประมาณ 2,600,000 บาท ซึ่งทางกลุ่มได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มจนประสบความสำเร็จ จึงนับได้ว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างดี มีการเจริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นขั้นเป็นตอนมีความมั่นคง สมควรจัดเป็นต้นแบบของวิสาหกิจชุมชนที่ดี จึงนำมาถอดบทเรียนเพื่อขยายผลสู่วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ได้

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงให้ความสนใจที่จะทำการศึกษาในประเด็นกระบวนการรวมกลุ่ม และการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์

พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อพิจารณาว่าการเจริญเติบโตขององค์กรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ และกระบวนการเจริญเติบโตขององค์กรดังกล่าวเป็นมาอย่างไร ทั้งนี้จะได้นำไปสู่แนวทางในการเสนอแนะและขยายผลไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชน 4 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม รวมทั้งแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

2. ขอบเขตประชากร การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่รู้เรื่องราวเป็นอย่างดี จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับตำบล ระดับหมู่บ้านและชุมชน และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ จำนวนทั้งสิ้น 14 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ตำบลมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ประกอบด้วย

- 1.1 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นผู้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนผลงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์โดยการส่งเข้าประกวด จนผลงานได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ จำนวน 5 คน

- 1.2 กำนัน และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งหมายถึง การจัดให้ราษฎรประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้น ขยายการผลิตให้มากขึ้นไป โดยมุ่งในทางส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญ จำนวน 2 คน

2. พระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม ซึ่งมีบทบาทด้านการพัฒนาชีวิตในชุมชน โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนิน

ชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัด และด้านการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน จากภาคต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

3. สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมโดยตรง เป็นการประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งด้านการผลิต การค้า และการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตนี้ให้เกิดดอกผลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์แบ่งสุข ซึ่งกันและกัน โดยผ่านการประกอบกระบวนการของชุมชน จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคและวิธีการ ดังนี้

1. การสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ของข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการณ์ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ด้านการกระทำ ได้แก่ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน ลักษณะครอบครัว ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชน และลักษณะโครงสร้างที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 ด้านแบบแผนการกระทำหรือกิจกรรม ได้แก่ กระบวนการผลิต การแลกเปลี่ยน และการบริโภค

ส่วนที่ 3 ด้านการให้คุณค่าหรือความหมาย ได้แก่ ภูมิปัญญา การเรียนรู้ และเพื่อนบ้าน

ส่วนที่ 4 ด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้นำความขัดแย้ง ผู้มีอำนาจหรือกลุ่มอิทธิพล การรวมกลุ่ม

ส่วนที่ 5 ด้านองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพภูมิประเทศและการตั้งถิ่นฐานในชุมชน

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามในการสัมภาษณ์ว่าครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน ข้อคำถามถูกต้องเหมาะสมตรงตามโครงสร้าง และภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล แล้วผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ จำนวน 6 คน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 เกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน 4 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม และทำการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ จำนวน 14 คน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 เกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการ

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2561)

เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม
แม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ดังนี้

1. ทำการสำรวจข้อมูลของพื้นที่ที่ทำการ
ศึกษา ทั้งจากการสำรวจภาคสนามและค้นคว้า
จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยคณะวิจัย
ลงพื้นที่ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอ
อนุญาตบันทึกเสียงเพื่อให้การเรียบเรียงข้อมูล
เป็นไปอย่างถูกต้อง

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้หลังจากได้ศึกษา
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัย
ได้สร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเสนอแบบสัมภาษณ์
ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุง
แก้ไขข้อบกพร่อง หลังจากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์
ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ใน
การศึกษา และหลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในแต่ละครั้งผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกและ
ตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูล
ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการตรวจสอบ
ข้อมูลแบบสามเส้า ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบข้อมูล
ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล
(data triangulation) โดยการนำข้อมูลที่ได้จาก
ภาคสนาม และข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
มาวิเคราะห์ เปรียบเทียบในเรื่องเวลา สถานที่
บุคคลและเนื้อหา เช่น หากเวลาต่างกันข้อมูล

ที่ได้เหมือนกันหรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากต่างสถานที่กัน
เหมือนกันหรือไม่ และหากบุคคลเปลี่ยนไป ข้อมูล
ที่ได้เหมือนกันหรือไม่

2. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธี
รวบรวมข้อมูล (methodological triangulation)
เป็นการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ
กันเพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยในการ
ศึกษาจะใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบ
ไม่มีส่วนร่วมควบคู่กับการสัมภาษณ์ พร้อมทั้ง
การศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย
หากข้อมูลที่ได้มีความแตกต่างกันหรือขัดแย้งกัน
ผู้ศึกษาจะเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง
หากข้อมูลที่ได้หลังจากทำการตรวจสอบแล้ว
ปรากฏว่าเป็นข้อมูลที่เหมือนกันก็น่าเชื่อถือ
ว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง จากนั้นนำผลการศึกษา
มาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลักษณะของการเขียน
รายงานการวิจัยเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่
ดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล โดยใช้การ
สังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ
ทำการบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดในทุกแง่มุม
เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาในทุกประเด็นที่ต้องการ
ศึกษา หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาประมวล
รวบรวมเป็นหมวดหมู่โดยอาศัยตารางและ
รูปภาพ แล้วนำมาจัดระบบระเบียบเชื่อมโยง
ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด เพื่อนำไปสู่การ
แปลความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีนัยต่อการ
จัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจ
ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอ
พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยนำเสนอข้อมูล

ในรูปแบบเชิงบรรยาย อธิบายและสรุปเชิงวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.1 ด้านการวางแผน พบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยมีประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมชุมชนมหาสวัสดิ์ และเป็นผู้ริเริ่มให้ชุมชนได้คิด พุดคุยกันในการแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งชุมชน โดยไม่ได้เริ่มที่การวางแผน แต่เริ่มที่การทบทวนปัญหาในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนได้อย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน โดยใช้หลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน อาทิ การรับฟังความคิดเห็นของชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของชุมชน ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันช่วยกันคิด ช่วยกันทำในการแก้ไขปัญหาลองผิดลองถูกในชุมชนกันเอง มีอิสระในการคิด การมีเป้าหมายเดียวกันในการร่วมกันแก้ไขปัญหา การปฏิบัติตามแนวทางที่ร่วมกันคิดในชุมชนไปในแนวทางเดียวกัน และหลังจากปฏิบัติแล้วมีการทบทวนนำสิ่งที่ได้หรือปัญหาที่เกิดขึ้นมา พุดคุยกันและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับการปฏิบัติของชุมชน ซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ดำเนินการวางแผน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญ ทำให้เกิดการพัฒนาในชุมชนอย่างยั่งยืน และเป็นการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

1.2 ด้านการจัดองค์การ พบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์มีการจัดโครงสร้างในการบริหารงาน มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับใช้ในหมู่สมาชิก โดยมีทั้งที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และที่เป็นเพียงข้อตกลงที่สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติ มีระเบียบข้อบังคับในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มและออกจากสมาชิกกลุ่ม มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน โดยมีการจัดแบ่งงานอย่างเหมาะสม มีการคัดเลือกและมอบหมายให้ผู้ที่มีความสามารถ มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับงานให้เข้าอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ มีการระบุนหน้าที่ของสมาชิก มีการประชาสัมพันธ์รายละเอียดเรื่องต่าง ๆ ที่สมาชิกต้องรับรู้ รวมถึงการจัดทำข้อมูลทางการเงินหรือบัญชี มีการแจ้งให้สมาชิกรับทราบความเคลื่อนไหว ข้อมูลทางการเงิน มีความโปร่งใส ชัดเจน สมาชิกทุกคนรับทราบและตรวจสอบได้

1.3 ด้านการนำ พบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ มีประธานกลุ่มที่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยยึดสมาชิกและชุมชน เป็นศูนย์กลางในการทำงาน เน้นหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิก และการดำเนินงานอย่างโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลทุกเรื่องให้สมาชิกได้รับทราบ และจัดให้มีการฝึกอบรมและดูงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมาชิก

มีการจัดสื่อประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ทราบอย่างต่อเนื่อง ประธานกลุ่มมักพบปะพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มอยู่เสมอ จึงทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มอย่างแท้จริง รวมถึงเป็นนักประสานงานที่ดีสามารถสร้างให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีม ทำให้การดำเนินงานราบรื่น โดยไม่เกิดความขัดแย้งในการทำงาน

1.4 ด้านการควบคุม พบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบ และแก้ไขการดำเนินงาน เพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมต่าง ๆ ได้บรรลุความสำเร็จตามที่ต้องการ และเดินไปในทิศทางที่กำหนด โดยมีการประชุมสมาชิกกลุ่มเป็นประจำทุก 2 เดือน และจัดให้มีการประชุมสมาชิกกลุ่มโดยใช้เวทีอย่างไม่เป็นทางการในการปรึกษาหารือกัน เพราะในแต่ละวันสมาชิกทุกคนมาทำงานร่วมกัน จึงได้มีโอกาสที่จะพบปะพูดคุย ประกอบการตัดสินใจร่วมกันตลอดทั้งวัน มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และมีบุคคลภายนอกจากหน่วยงานรัฐเข้ามาตรวจสอบ

2. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทของชุมชนและกระบวนการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ เพื่อนำสู่ความอย่างยั่งยืน ได้ 5 แนวทาง ประกอบด้วย

แนวทางที่ 1 การค้นหาศักยภาพ บริบทภูมิปัญญา ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการโดยกำหนดแนวทางที่สอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการของชุมชน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน พัฒนาโดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

แนวทางที่ 2 การพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยการพัฒนาโครงสร้างขององค์กรให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และเน้นการระดมทุนของสมาชิกในกลุ่มมากกว่าพึ่งแหล่งเงินทุนจากภายนอกชุมชน

แนวทางที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และจัดระบบควบคุมคุณภาพวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเปิดโลกทัศน์ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้รู้จักเรียนรู้โลกภายนอก

แนวทางที่ 4 การพัฒนาการตลาดและกิจกรรม วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยการศึกษาระเบียบข้อบังคับด้านการตลาดเพื่อวางแผน และจัดทำแผนพัฒนาการตลาดส่งเสริมการตลาด การสร้างลูกค้าอย่างต่อเนื่อง และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

แนวทางที่ 5 การพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก การสร้างเครือข่าย และการเชื่อมประสานกับเครือข่าย ภาคี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการของวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ดำเนินการวางแผน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญ ทำให้เกิดการพัฒนาในชุมชนอย่างยั่งยืน และเป็นการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราภรณ์ ท้าวโยธา (Tawyotha, 2012) ที่ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการจัดการวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายทอมือตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสันหลวงใต้ ตำบลจอมสวรรค์ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่ามีการจัดทำแผนและสร้างกฎระเบียบปฏิบัติร่วมกัน และสอดคล้องกับ เพ็ญศรี จิรินัง (Chirinang, 2016) ที่ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานภาคอุตสาหกรรม กรณีศึกษาอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่าการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของการทำงาน มีจุดเน้นอยู่ที่การเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานให้กับพนักงาน โดยให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโต และการมีส่วนร่วม ด้านการจัดองค์การ พบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ มีการจัดแบ่งงานอย่างเหมาะสม มีการคัดเลือกและมอบหมายให้ผู้ที่มีความเหมาะสม มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงานให้เข้าอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ มีการระบุน้ำหนักของสมาชิก และมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับใช้ในหมู่สมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วณัฐนันท์ หล้าคำ,

ปาริณา แอนเดอร์สัน, วิไลวรรณ ภูวรกิจ, สิริอร วงษ์ทวี และ สุมาลี ชัยสิทธิ (Lakkom, Anderson, Poowarakit, Vongtavee & Chaiyasit, 2011) ที่ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ผลิตสิ่งทอผ้าลายเกล็ดเต่า (กลุ่มเพลงฝ้าย) พบว่ามีการจัดองค์การ คือ มีโครงสร้างแบบแนวตั้ง มีการจัดคนเข้าทำงานตามหน้าที่ที่เหมาะสม ด้านการนำหรือการอำนวยความสะดวก พบว่า ประธานกลุ่มบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประธานกลุ่มมักพบปะพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มอยู่เสมอ จึงทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มอย่างแท้จริง รวมถึงเป็นนักประสานงานที่ดี สามารถสร้างให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาโรช เนติธรรมกุล (Natithamkul, 2011) ที่ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบของวิสาหกิจชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย พบว่าบทบาทของผู้นำในชุมชนมีความสำคัญมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งการเกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานตลอดจนการจะประสบความสำเร็จในการดำเนินการ และด้านการควบคุม พบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบ และแก้ไขการดำเนินงาน เพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมต่าง ๆ ได้บรรลุความสำเร็จตามที่ต้องการ และเดินไปในทิศทางที่กำหนด โดยมีการประชุมสมาชิกกลุ่มเป็นประจำทุก 2 เดือน และจัดให้มีการประชุมสมาชิกกลุ่มโดยใช้

เวทีอย่างไม่เป็นทางการในการปรึกษาหารือกัน และมีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย โดยมีบุคคลภายนอกจากหน่วยงานรัฐเข้ามาตรวจสอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรณิชา โฟธิสุข (Phothisak, 2011) ที่วิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลสันกลาง อำเภอพราณ จังหวัดเชียงราย พบว่าด้านการควบคุม กลุ่มออมทรัพย์ทุกกลุ่ม จะมีการจัดทำเอกสารทะเบียนเงินสัจจะสะสม จัดทำเอกสารทะเบียนควบคุมลูกหนี้ จัดทำเอกสารทะเบียนควบคุมเงินกู้ ครบถ้วน และเป็นปัจจุบันโดยมีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการกลุ่ม ปีละ 1-2 ครั้ง

2. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์

แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล ประกอบด้วย 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การค้นหาศักยภาพ บริบท ภูมิปัญญา ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและวิสาหกิจชุมชน 2) การพัฒนาการบริหาร 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4) การพัฒนาการตลาดและกิจกรรม และ 5) การพัฒนาเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรภรณ์ ท้าวโยธา (Tawyotha, 2012) ที่ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางในการจัดการวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายทอมือตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสันหลวงใต้ตำบลจอมสวรรค์ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่าแนวทางการ

จัดการของกลุ่ม ควรมีการสร้างแรงจูงใจ ควรจัดอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มจำนวนผู้ผลิต และจัดทำตลาดผ้าที่มีเอกลักษณ์ ควรเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่าย ควรสร้างศูนย์การเรียนรู้ และควรจัดทำเว็บไซต์ นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มผ้าฝ้ายทอมือให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวรรณ ฉลุศรี (Chaloosri, 2011) ที่สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย จำนวน 24 งานวิจัย ในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2553 พบว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่วิสาหกิจชุมชนในทุกๆ ภาคนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามากที่สุด รองลงมาเป็นการนำเรื่องของกลุ่มและเครือข่าย มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาในภาคเหนือและภาคกลาง ซึ่งแตกต่างจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการด้านการผลิต ขณะที่ภาคใต้เน้นหนักในเรื่องของความเชื่อ วัฒนธรรม และจิตสำนึกรักชุมชนของตนเองเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ ยุพภรณ์ ชัยเสนา และ สุวีรัตน์ เมืองโคตร (Chaisena & Maungkot, 2011) ที่วิจัยเรื่องกระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าปัจจัยการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่ม ประกอบด้วย การวางแผนการผลิต วัตถุประสงค์ ความชำนาญในการผลิต การตลาด การควบคุมแรงงาน เงินทุน การติดต่อสื่อสารภายในและภายนอก การบริหารจัดการองค์กร ความเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว ส่งผลที่ดีในการบริหารจัดการและ

พัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การวางแผนด้านการตลาด วัตถุประสงค์ แรงงาน การควบคุม การบริหารจัดการองค์กร แนวทางการแก้ไข คณะกรรมการกลุ่มประชุมสมาชิกเพื่อรับฟังความคิดเห็นเพื่อการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ในส่วนปัญหาเชิงวิชาการจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วมเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ไขปัญหาและสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมทินี จันทนอก และคณะ (Janteenork et al., 2010) ที่ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี ที่พบว่าแนวทางในการพัฒนา กลยุทธ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ควรจัดระบบงานวิสาหกิจชุมชนสร้างโอกาสการพัฒนาตนเองให้กับเจ้าหน้าที่จัดแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในองค์ประกอบงานวิสาหกิจชุมชน 7 เรื่อง คือ ระบบฐานข้อมูลในการบริหารงาน การวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการทำงาน การจัดโครงสร้างงานโดยการจัดกลุ่มงานส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การจัดทำแผนกลุ่มที่เป็นรูปธรรม การสนับสนุนการสร้างความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายในการทำงาน แผนงานการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อสนับสนุนเจ้าหน้าที่ และการติดตามและวัดผลการดำเนินงานควรมีการแนะนำและได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ทำให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ควรสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ให้มีขีดความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา มีจุดยืนทางความคิด มีธรรมาภิบาลในการบริหารและพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง
2. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ควรส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่และการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างการจัดการความรู้ในชุมชน
3. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ควรพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อบริเวณเครือข่ายอุตสาหกรรมในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎี

และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจ

4. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ควรสนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน รวมทั้งการปรับองค์การการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้าน ตำบล ที่ทำหน้าที่ทั้งการให้กู้ยืมและการออม

REFERENCES

- Chaisena, Y. & Maungkot, S. (2011). Sustainable community enterprise management process at Kalasin. Research Report, Rajamangala University of Technology Kalasin Campus. (in Thai)
- Chaloosri, S. (2011). A synthesis of research on community enterprise development in Thailand. Thesis of Master of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Chirinang, P. (2016). Guidelines for improving industrial workers' quality of life: a case study of Banglamung district, Chonburi province. Dhonburi Rajabhat University Journal. 10(1), 96-109. (in Thai)
- Education, Ministry. (2002). Management and business planning. Bangkok: Sri Siam Printing & Pack. (in Thai)
- Janteenork, M. et al.(2010). The method of strategy development for the entrepreneurs of the community enterprise Chanthaburi province. Information and Technology Resource Center, Rambhai Barni Rajabhat University. (in Thai)
- Lakkom, W., Anderson, P., Poowarakit, W., Vongtavee, S. & Chaiyasit, S. (2011). Community cooperation management for economy sustainability using principle of sufficiency economy of local textile producers Phalaiklet Tao (Phlengfai group), Rajamangala University of Technology Isan Kalasin Campus. (in Thai)
- Natithamkul, S. (2011). The impact of community enterprises on social changes in the upper southern part of Thailand. Ph.D. Program in Sociology. Faculty of Humanities and Social Sciences, Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board, Prime Minister's Office. (2012). The eleventh national economic and social development plan. Retrieved July 17, 2016, from <http://www.nesdb.go.th/>. (in Thai)
- Phothisak, O. (2011). Guideline to develop community enterprise operation:

a case study of community enterprise saving groups, Tambon Sanklang, Phan district, Chiang Rai Province. Independent Study of Master of Business Administration, Mae Fah Luang University. (in Thai)

Suttiboon, S. (2013). Guidelines for managing community enterprise of shiitake mushroom industry, Pangmao village, Mae Tha district, Lampang province, using sufficiency economy philosophy. Independent Study of Master of Business Administration. Faculty of Agro-Industry Management,

Chiang Mai University. (in Thai)

Tawyotha, P. (2012). States, problems, needs and guidelines of micro community enterprise management: a case study of cotton handmade weaving group based on sufficiency economy philosophy in Sun Luang Tai, Jom Sa Wan subdistrict, Mae Chan district, Chiang Rai province. Master of Education (Vocational Education Development), Major Field: Vocational Education Development. Department of Vocational Education. (in Thai)